

УДК 636:591.1(076)

Боришук А. С., Попов В. В., студенти II курсу спеціальності «Ветеринарна медицина»
Науковий керівник – Кузняк Г. М., кандидат с.- г. наук, доцент,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ЦІКАВІ ВІХИ ЖИТТЯ АКАДЕМІКА І. П. ПАВЛОВА

Уявлення про функції окремих органів та систем організму, про механізм різних видів його діяльності формувались на протязі багатьох віків. Фізіологія народжувалась, головним чином, у зв'язку з запитами медицини та ветеринарії. Фізіологія, як наука пройшла певні етапи розвитку. Виняткова роль у розвитку фізіології належить Івану Петровичу Павлову, радянському вченому, академіку, лауреату Нобелівської премії.

Народився 26 вересня 1849 року в Рязані. Батько був парафіяльним священиком, мати займалася веденням домашнього господарства. Навчався Іван в рязанському духовному училищі. В 1864 році, закінчивши училище, Павлов поступає у духовну семінарію в Рязані, де й одержав середню освіту. Пізніше він згадував цей період з теплотою, зазначав роботу чудових викладачів. На останньому курсі Павлов познайомився з книгою В. М. Сеченова «Рефлекси головного мозку». Ця книга і визначила подальшу долю молодого науковця.

І. П. Павлов відмовився від духовної кар'єри і присвятив своє життя вивченню природничих наук, але великий вчений, який створив вчення про вищу нервову систему та її діяльність залишався до кінця життя глибоко віруючою в Бога людиною. Він ходив до церкви, надав їй матеріальну підтримку, протестував проти руйнування храмів, відмовився від кафедри у Військово-медичній академії на знак протесту проти вигнання з числа студентів дітей священиків.

Закінчивши Петербурзький університет і Медико-хірургічну академію, Павлов з 1878 р. більше десяти років працював у лабораторії знаменитого лікаря – професора Боткіна, а пізніше – у Військово-медичній академії, Інституті експериментальної медицини та ін.

Це була дуже багатогранна людина. У різні періоди своєї шістдесятирічної творчості він охоплював різноманітні галузі фізіології й у кожній залишав глибокий слід. Вражає і його любов до роботи. Навіть у молодості, в один з найважчих періодів життя, коли майбутній академік змушений був піклуватися про своє утримання і утримання своєї родини, він витрачав останні гроші на покупку устаткування і піддослідних тварин для проведених ним складних експериментів.

Студентом Павлов багатьма годинами не виходив з лабораторії, постійно намагаючись поліпшити, уточнити і без того феноменальні результати досліджень. Будучи студентом природного відділення фізико-математичного факультету Петербурзького університету (1870-1875) почав займатися дослідженнями фізіології травлення.

Займатися цими проблемами вченого спонукала прочитана ним у юності захоплююча книга англійського вченого Льюїса «Фізіологія повсякденного життя». Але повернувся він до цих досліджень лише в 1891 році. Особливо сприяло цьому захист Павловим дисертації на ступінь доктора медицини в 1883 році, після чого він одержав звання приват-доцента Військово-медичної академії, де і пропрацював 45 років.

Визначні заслуги Павлова у галузі вивчення травлення. На основі розробленої ним фістульної методики по суті було заново створено фізіологію травлення. У працях із травлення він відзначив провідну роль нервової системи в регуляції життєвих функцій, установив взаємозв'язок між органами травлення та іншими системами організму.

Зусилля Івана Петровича досить швидко були оцінені і у Росії, і за рубежом. Відразу після опублікування в 1897 році класичної праці вченого «Лекції про роботу головних травних залоз», яка стала настільною книгою для фізіологів усього світу.

У 1903 році Павлов, якому до того часу було вже 54 роки, виступив з доповіддю на Міжнародному медичному конгресі, який проходив у Мадриді. У наступному 1904 році за дослідження процесів травлення Івану Павлову була вручена Нобелівська премія.

Великим внеском у світову науку є вчення Павлова про вищу нервову діяльність. Суть цього вчення полягає в тому, що поведінка тварини залежить від навколишнього середовища, тобто від зовнішніх подразників. Він показав, як за допомогою умовних рефлексів організм тварини пристосовується до мінливих умов оточення. Іван Петрович вперше розробив об'єктивну методику вивчення функції кори великих півкуль головного мозку – методику умовних рефлексів. Дослідження Павлова базувалися на принципі нервізму. Під нервізмом він розумів вплив нервової системи на всі функції організму.

Перехід Павлова від робіт в області травлення до вивчення вищої нервової діяльності був далеко не випадковим. Він був обумовлений ходом попередніх досліджень в його лабораторії і поступово назрілих змін у поглядах Павлова на адаптивну діяльність травних залоз, які змусили його зробити такий важливий крок, визначивши долю всієї фізіології мозку.

Отже, І. П. Павлов вивчав різні проблеми фізіології, але найбільш систематичні й вагомі його дослідження стосуються фізіології кровообігу, травлення та великих півкуль головного мозку. Цікаві факти з життя Павлова: захоплювався колекціонуванням метеликів і грою в городки, вчений був лівшею, але наполегливо розробляв праву руку, в результаті він навіть навчився нею робити операції. Своїм науковим ідеалом вважав Декарта, за що поставив йому бюст поряд з лабораторією в Колтушах, де працював останні роки свого життя.

27 лютого 1936 року Іван Петрович Павлов помер у Ленінграді від гострої пневмонії.